

1924 tarih ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanununun bazı hükümlerinin kaldırılması ve bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında geçici Kanun

(Resmî Gazete ile ilâmı : 14.6.1960 - Sayı : 10525)

No.
1

Kabul tarihi
12.6.1960

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

İktidar Partisi idarecileri tarafından Anayasanın çiğnenmesi, Türk milletinin bütün fert ve insanlık hak ve hürriyetlerinin ve masuniyetlerinin ortadan kaldırılması, muhalefet murakabesi işlemez hale getirilerek tek parti diktatoryası kurulması suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi fiilen bir parti grubu durumuna düşürülmüş ve meşruluğunu kaybetmişti.

Ordu Dahili Hizmet Kanununun 34 ncü maddesi ile «Türk yurdunu ve Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile tâyin edilmiş olan Türk Cumhuriyetini kollamak ve korumak» vazifesi kendisine verilmiş olan Türk Ordusu, vatandaşı birbirine düşürmek suretiyle Türk Vatanını ve millî varlığı tehlikeye koymuş olan eski iktidara karşı bu mukaddes kanuni vazifesini yerine getirmek ve Hukuk Devletini yeniden kurmak için, Türk Milleti adına harekete geçerek, Milleti temsil vasfını kaybetmiş olan Meclisi dağıtıp iktidarı, geçici olarak, Millî Birlik Komitesine emanet etmiştir.

MADDE 1. — Millî Birlik Komitesi, yeni Anayasa ve Seçim Kanunu, demokratik usullere uygun olarak, kabul edilip buna göre en kısa zamanda yapılacak genel seçimlerle yeniden kurulacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisine iktidarı devredeceği tarihe kadar Türk Milleti adına hâkimiyet hakkını kullanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisininin Teşkilâtı Esasiye Kanununa göre sahibolduğu bütün hak ve yetkiler, bu süre içinde, Millî Birlik Komitesine aittir.

MADDE 2. — Millî Birlik Komitesi üyeleri kendi aralarında ve Türk Milleti huzurunda şu yeminle vazifeye başlarlar :

«Bir karşılık beklemeden, ahlâk, adalet, hukuk ve insan hakları prensiplerinden ve vicdani kanaatlerimden başka bir sınırla bağlı olmaksızın kendimi Türk milletine adadım. Vatanın ve Milletin mutluluğuna ve Milletin egemenliğine aykırı bir ülkü gütmeyeceğim. Demokratik Cumhuriyeti yeni Anayasaya göre düzenlemek ve iktidarı yeni Meclise devretmek ülküsüne bağlıktan ayrılmıyacağım. Bunun için şerefim, namusum ve bütün mukaddesatım üzerine and içerim.»

MADDE 3. — Millî Birlik Komitesi, yasama yetkisini doğrudan doğruya kendisi ve yürütme yetkisini Devlet Başkanınca tâyin ve Komitece tasvibedilen Bakanlar Kurulu eliyle kullanır.

MADDE 4. — Millî Birlik Komitesi, Bakanları her vakit denetleyebilir ve görevinden çıkarabilir.

Görevinden çıkarılan Bakanın yerine yenisini Devlet Başkanı tâyin eder.

MADDE 5. — Yargı hakkı, tarafsız ve bağımsız mahkemelerce kanun sınırları içinde, Millet adına kullanılır.

MADDE 6. — Sâkıt Reiscumhur ile Başvekil ve Vekilleri ve eski iktidar mebuslarını ve bunların suçlarına iştirak edenleri yargılamak üzere bir «Yüksek Adalet Divanı» kurulur.

Yüksek Adalet Divanı, Adli, İdari ve Askeri kazaya mensup Hâkimler arasından, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Millî Birlik Komitesince seçilecek bir Başkan, sekiz asli ve altı yedek üyeden kurulur.

Sanıkların sorumluluklarını araştırmak ve haklarında son tahkikat açılarak Yüksek Adalet Divanına verilmeleri gerekip gerekmediğine karar vermek üzere bir «Yüksek Soruşturma Kurulu» teşkil olunur.

Yüksek Soruşturma Kurulu, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Millî Birlik Komitesince seçilecek bir Başkan ile otuz üyeden kurulur; bu Kurulun teşkilâtı ve çalışma usulü özel kanunla belirtilir.

Yüksek Adalet Divanının Başsavcısı ile beş yardımcısı, Yüksek Soruşturma Kurulu Başkan ve üyeleri arasından, Bakanlar Kurulunun teklifi ile, Millî Birlik Komitesince tâyin edilir.

Yüksek Adalet Divanının kararları kesindir; ancak idam kararlarının infazı, kararın Millî Birlik Komitesince tasdikine bağlıdır.

Millî Birlik Komitesi üyeleri, bu üyelikten ayrılmış olsalar bile, Yüksek Adalet Divanında, Yüksek Soruşturma Kurulunda ve Divan Savcılığında vazife alamazlar.

Yargılanmaları, 1924 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanununa göre, Divanı Âliye ait bulunan şahıslar hakkında soruşturma ve yargılama yetkisi dahi Yüksek Adalet Divanı ve Yüksek Soruşturma Kurulu tarafından kullanılır.

MADDE 7. — Geçici kanun teklif etme hakkı Bakanlar Kuruluna aittir.

Millî Birlik Komitesi üyelerinden her biri de geçici kanun teklif edebilir.

MADDE 8. — Millî Birlik Komitesi genel seçimlerle kurulacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevine başlaması ile, hukuki varlığını kaybeder ve kendiliğinden dağılmış olur.

İKİNCİ BÖLÜM

Millî Birlik Komitesi

MADDE 9. — Millî Birlik Komitesi, bu Kanunun altında imzası bulunan Başkan ve üyelerden kuruludur.

MADDE 10. — Millî Birlik Komitesi üyeleri, kendi dileğiyle Komiteden çekilebilir; fakat ikinci maddede yazılı yemine ihanetleri mahkeme hükmü ile sabit olmadıkça Komiteden çıkarılamaz.

MADDE 11. — Vatana ihanet, irtikâp, hırsızlık, sahtekârlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal gibi şeref ve haysiyet kırıcı suçlardan veya adam öldürmekten mahkûm olanların veya kamu haklarından ıskat edilmiş bulunanların Komite üyeliği düşer.

MADDE 12. — Millî Birlik Komitesinin bir üyesi hakkında 10 ve 11 nci maddelerdeki suçlardan biri ile soruşturma açılabilmesi yahut bu üyenin tevkif edilmesi veya yargılanması için Millî Birlik Komitesi üyelerinin yedide altısının katılacağı toplantıda bulunan üyelerin beşte dördünün oyu ile karar verilir. Bir üye hakkında diğer suçlardan dolayı soruşturma yapılması ve bu üyenin yargılanması, Millî Birlik Komitesindeki görevinin sona ermesine bırakılır. Bu süre içinde zaman aşımı işlemez.

MADDE 13. — Millî Birlik Komitesi üyeliği ile Devlet memurluğu aynı kişide ancak onun rızası ve Komitenin tasvibi ile birleşebilir.

Millî Birlik Komitesi üyelerinden yedide birinden fazlası Hükümet merkezi dışında devamlı görev alamaz.

MADDE 14. — Millî Birlik Komitesi müzakereleri, Komite İhtüzüğü gereğince yapılır.

MADDE 15. — Millî Birlik Komitesi âdi çoğunlukla aksine karar vermedikçe, Komitenin müzakereleri gizli yapılır ve müzakere ve kararları yayımlanamaz.

MADDE 16. — Millî Birlik Komitesi Başkanının bulunmadığı Komite toplantılarına üyelerden her biri, soyadı alfabe sırasına göre, başkanlık eder. Başkanlık Kâtipliğini Komitenin en genç iki üyesi yapar.

Komitede her üye bir oy sahibidir. Oylar eşit olursa, Başkanın bulunduğu tarafın oyuna ayulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Devlet Başkanı

MADDE 17. — Millî Birlik Komitesinin Başkanı aynı zamanda Devletin ve Bakanlar Kurulunun Başkanıdır.

Devlet Başkanı; hastalık, yurt dışına çıkma ve sair sebeplerle vazifesi başında bulunmadığı zaman, kendisine Millî Birlik Komitesinin en yaşlı üyesi vekâlet eder. Bu vekil aynı süre içinde Millî Birlik Komitesine de Başkanlık eder.

Devlet Başkanının çekilmesi, ölümü ve sair sebeplerle Başkanlık boşalırsa, yenisi seçilinceye kadar, Komitenin en yaşlı üyesi Devlet ve Millî Birlik Komitesi Başkanlıklarına vekâlet eder.

Yeni Devlet Başkanı, Millî Birlik Komitesi üyeleri arasından ve bu üyelerin yedide altısının katılacağı ilk toplantıda üçte iki çoğunlukla seçilir.

Devlet Başkanı aynı zamanda Başkumandandır.

MADDE 18. — Devlet Başkanı, Millî Birlik Komitesince kabul edilen geçici kanunları en geç yedi gün içinde ilân eder. İlâmını uygun bulmadığı kanunları, tekrar görüşülmek üzere, bu husustaki gerekçe ile birlikte, Komiteye geri gönderir. Komite, bu geçici kanunu beşte dört çoğunlukla kabul ederse, Devlet Başkanı bunu en geç beş gün içinde ilân eder.

Devlet Başkanı, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, hükümlülerin cezalarını, devamlı sakatlık veya yaşlılık gibi sebeplerden dolayı kaldırabilir veya hafifletebilir; ancak Devlet Başkanı bu yetkisini, devrilen iktidar zamanında işlenen siyasi suçlardan veya siyasi maksatlı katil ve müessir fiillerden veya görevi kötüye kullanma, irtikâp, nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle ve başka yollarla haksız servet yapmaktan hüküm giyenler hakkında kullanamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bakanlar Kurulu

MADDE 19. — Her Bakan, Bakanlar Kurulunca güdülen genel siyasetten, Kurulun diğer üyeleri ile birlikte, sorumludur.

Her Bakan kendi yetkisi içindeki işlerin yürütümünden ve maiyetinin bu alandaki fiil ve işlemlerinden sorumludur.

MADDE 20. — İzinli veya mazeretli olan bir Bakana, Bakanlar Kurulu üyelerinden biri Devlet Başkanınca vekil tâyin edilir. Ancak her Bakan kendi asli vazifesinden başka, bir Bakanlığa vekâlet edebilir.

MADDE 21. — Bakanlar, Millî Birlik Komitesi üyelerinden veya 27 Mayıs 1960 tarihinde her hangi bir siyasi partiye kayıtlı olmıyan vatandaşlardan seçilir.

MADDE 22. — Bakanlar Kurulu, kanunların uygulanışını göstermek, yahut kanunun emrettiği işleri belirtmek üzere, içinde yeni hükümler bulunmamak şartıyla, tüzükler çıkarır. Tüzükler Devlet Başkanının tasdik ve ilânı ile yürürlüğe girer.

Tüzüklerin kanuna aykırılığı iddia olunursa bunun çözüm yeri Millî Birlik Komitesidir.

MADDE 23. — Millî Birlik Komitesi üyeleri, Bakanlar, Millî Birlik Komitesince kurulan «Yüksek Adalet Divanı» Hâkimleriyle Savcıları ve Yüksek Soruşturma Kurulu üyeleri, malî

ve iktisadi konularda incelemelerde bulunmak üzere görev alanlar; görevlerine mal beyanı ile başlarlar ve görevlerinin sonunda, mal beyanı ile ayrılırlar.

Millî Birlik Komitesi ayrıca, lüzum gördüğü şahıslardan mal beyanı isteyebilir.

MADDE 24. — 1924 târih ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanununun 4 - 7, 9 - 25, 27 - 36, 38 - 40 ncı maddeleri ile 41 nci maddesinin ikincive üçüncü cümleleri ve 42 - 50, 52, 61 - 67, 95, 102, 104 ncü maddeleri hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Eski iktidar mensuplarından, kendilerinin ve yakınlarının servetlerini meşru yollardan edindiklerini mahkemede ispat edemiyenler hakkında Teşkilâtı Esasiye Kanununun 73 ncü maddesinde yazılı müsadere yasağı yürürlükten kaldırılmıştır.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun yürürlükte kalmış olan hükümlerinin ve bu geçici kanun hükümlerinden her hangi birinin değiştirilmesi veya kaldırılması, Millî Birlik Komitesi üyelerinin beşte birinin teklifi üzerine beşte dördünün oyu ile mümkündür.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun, Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki birinci maddesinde değişiklik yapılması hiçbir suretle teklif dahi edilemez.

MADDE 25. — Millî Birlik Komitesince çıkarılan geçici kanunlar, yeni Anayasa'ya göre kurulacak Türkiye Büyük Millet Meclisince kaldırılmadıkça yürürlükte kalır.

MADDE 26. — Bu kanun, 27 Mayıs 1960 tarihinden itibaren yürürlükte dir.

Millî Birlik Komitesince ve Bakanlar Kurulunca 27 Mayıs 1960 gününden başlayarak bu geçici kanunun yayınlanması tarihine kadar çıkarılmış olan kararnameler ve alınmış olan karar ve tedbirler muteber ve mer'idir.

MADDE 27. — Bu kanunu Millî Birlik Komitesi yürütür.

12 Haziran 1960

Millî Birlik Komitesi			
Başkanı	Üye	Üye	Üye
GÜRSEL Cemal	ACUNER Ekrem	AKKOYUNLU Fazıl	AKSOYOĞLU Refet
Üye	Üye	Üye	Üye
ATAKLI Mucip	BAŞTUĞ İrfan	BAYKAL Rifat	ÇELEBİ Emanullah
Üye	Üye	Üye	Üye
ER Ahmet	ERKANLI Orhan	ERSÜ Vehbi	ESİN Numan
Üye	Üye	Üye	Üye
GÜRSOYTRAK Suphi	KABIBAY Orhan	KAPLAN Kadri	KAPLAN Mustafa
Üye	Üye	Üye	Üye
KARAMAN Suphi	KABAN Muzaffer	KARAVELİOĞLU Kâmil	KÖKSAL Osman
Üye	Üye	Üye	Üye
KÖSEOĞLU Münir	KUYTAK Fikret	KÜÇÜK Sami	MADANOĞLU Cemal
Üye	Üye	Üye	Üye
O'KAN Sezai	ÖZDAĞ Muzaffer	ÖZDİLEK Fahri	ÖZGÜNEŞ Mehmet
Üye	Üye	Üye	Üye
ÖZGÜR Salâhattin	ÖZKAYA Şükran	SOLMAZER İrfan	SOYUYÜCE Şefik
Üye	Üye	Üye	Üye
TAŞER Dündar	TUNÇKANAT Haydar	TÜRKEŞ Alparslan	ULAY Sıtkı
	Üye	Üye	
	YILDIZ Ahmet	YURDAKULER Muzaffer	

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Başkanlığına yazılan tezkerenin tarih ve numarası :

Bu kanunun ilânının Başbakanlığa bildirildiğine dair Devlet Başkanlığından gelen tezkerenin tarih ve numarası :